

KANNABIKSEN DEKRIMINALISOINTI ON YHTEISKUNNAN ETU

KAA 5/2020

Lausunto 370 lakivaliokunnalle

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	1
Kansalaisaloite kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi	2
Kannabis, sen käyttö ja vaikutukset	3
Kannabiksen lääkinällinen käyttö ja sen esteet	4
Kriminaalivalvonnan haitat	6
Huumausainemarkkinat	7
Kotikasvatus torjuu järjestäytyneen rikollisuuden toimintamahdollisuuksia sekä vähentää haittoja	8
Liikenneturvallisuus	10
Suomen kriminaalipolitiikka kansainvälisen vertailun valossa	10
Johtopäätökset ja suositukset arviointia varten	11
Lähteet	13

Kansalaisaloite kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi

Miljoona suomalaista on ainakin kerran elämässään kokeillut kannabista ja vuosittain sitä käyttäviä on noin 300 000 [1]. Kannabiksen käyttö on kasvanut nykyiselle tasolleen kuluneiden 50 vuoden aikana kieltolain olosuhteissa.

Kansalaisaloitteella kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi esitämme lainsäädäntöä, joka pyrkii ehkäisemään nykyisen huumausainelainsäädännön sekä siihen liittyvän viranomaisohjeistuksen aiheuttamia haittoja yksilöille ja yhteiskunnalle. Lakiehdotus erottaa kannabiksen muista huumausaineista ja määrittelee sen hallussapidolle ja kasvatukselle selvät rajat.

Hallussapidon rajaksi esitämme 25 grammaa kannabiksen kukintoa tai huumausaineena käytettävää muuta kannabistuotetta ja kasvatuksen rajaksi enintään neljää kukkivaa kannabiskasvia. Aloitteen laatijat päätyivät 25 gramman hallussapitorajaan, sillä se perustuu oikeuskäytännössä vakiintuneeseen yhden kannabiskasvin tuottoarvioon [2]. Lainsäädäntöä ei esitetä muutettavaksi tätä määrää suurempien hallussapito- tai kasvatuserien osalta, eikä kannabiksen myynnin, salakuljetuksen tai rattijuopumuksen osalta.

Aloite muuttaisi nykyistä huumausaineen käyttörिकosta siten, että se jaettaisiin kahteen osaan: pykäliin 2 a § Huumausaineen käyttörikos ja 2 b § Kannabiksen käyttörikos. Lisäksi huumausainerikoksen edistämistä koskevaa 4 §:ää tarkennettaisiin siten, ettei se koskisi enintään neljän kukkivan kannabiskasvin viljelyä huumausainetarkoituksessa.

Lakiehdotus säätäisi kannabiksen käytön sakolla rangaistavaksi julkisissa tiloissa, päiväkodin, koulun tai muun sellaisen tilan läheisyydessä, jossa on lapsia tai nuoria sekä tilassa jossa on ihmisiä, jotka voivat altistua poltetun kannabiksen savulle tai jossa tupakointi on kielletty. Lakiehdotus ei poistaisi kannabiksen luokittelua huumausaineeksi.

Aloite myös lieventäisi huumausaineen käyttörikospykälää siten, ettei kyseisestä rikoksesta voisi enää määrätä vankeustuomiota.

Aloitteen lakiehdotus ei ole ristiriidassa joulukuussa 2020 hyväksytyyn Euroopan unionin huumausainestrategian kanssa [3]. Ehdotus tukee strategian tavoitteita järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksen heikentämiseksi, huumekaupan ja siihen liittyvän väkivallan vähentämiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Aloitteen laatijoina on ryhmä Suomen kannabisyhdistys ry:n toimijoita. Koska yhdistys edustaa kannabiksen käyttäjiä, se saa myös sellaisia luottamuksellisia yhteydenottoja, jotka sisältävät tietoa, jota ei rangaistuksen pelossa luovutettaisi viranomaisistaholle. Viimeisimpien vuosien aikana yhdistyksen saamista yhteydenotoissa on korostunut tarve saada ohjausta lääkekannabisreseptin saamiseksi.

Kannabiksen käyttäjiä kohdellaan lähtökohtaisesti turvallisuushkana, vaikka useimpien ainoa rikos on kannabiksen käyttö tai siihen liittyvä hallussapito. Poliisin edustajilla on tapana painottaa tätä

näkökulmaa viestiessään median kautta, mikä lisää kannabista käytäviin kohdistuvia ennakkoluuloja. Käytännössä vain harva kannabiksen käyttäjistä on osallinen väkivalta- tai omaisuusrikokseen.

Kannabiksen käyttäjien kohtelu rikollisina jakaa yhteiskuntaa ja haittaa yhteisten tavoitteiden toteutumista, kuten lainkuuliaisuutta, työllisyyden kasvamista sekä väestön terveyttä.

Suomen huumepolitiikan perustana olevat huumausaineyleissopimukset tarkoitettiin aikoinaan ensisijaisesti valtioiden rajat ylittävää järjestäytynyttä huumerikollisuutta vastaan, eivätkä ne velvoita käytöstä rankaisemiseen. Niiden päällimmäisin tarkoitus on turvata ihmisten terveys ja hyvinvointi.

Kannabis, sen käyttö ja vaikutukset

Kannabis on yksivuotinen, enintään parin metrin korkuiseksi kasvava viljelyskasvi, jolla on voimakas ja selkeästi tunnistettava tuoksu. Kannabiksen kuiduista on perinteisesti valmistettu kankaita ja paperituotteita, siemenistä öljyjä ja rasvoja. Virkakieleen vakiintunut käytäntö on kutsua tuotannon raaka-aineeksi tarkoitettua kannabiskasvia hampuksi ja päihteeksi tarkoitettua kannabiksen kukintoa marihuanaksi. Päihteeksi ja lääkkeeksi soveltuva kannabiksen kukinto saadaan vain naaraskasveista. Koiraskasvin pölyttämä naaraskasvi tuottaa lisäksi siemeniä. Kasvin sukupuoli selviää kukintovaiheen alkaessa.

Kannabiksesta on löydetty yli sata kannabinoidia ja kaksisataa terpeeniä. Kannabiksen vaikutus määräytyy näiden yhdistelmävaikutuksen pohjalta. Eri kannabislajikkeissa on erilaiset pitoisuudet kannabinoideja ja terpeenejä. Vakiintuneena käytäntönä kutsutaan päihdyttävää kannabinoidia lyhenteellä THC (tetrahydrokannabinoli) ja ei-päihdyttävää kannabinoidia lyhenteellä CBD (kannabidioli). CBD:llä on muiden lääkinnällisten vaikutusten lisäksi myös antipsykoottisia vaikutuksia ja sen tiedetään vähentävän THC:n päihdyttävää vaikutusta.

Kannabis on ollut Suomessakin merkittävä maatalouskasvi ja yleinen lääkeaine vielä 1950 -luvulla. Kieltolain myötä kannabis hävisi sallitusta lääkeainevalikoimasta viideksikymmeneksi vuodeksi, jona aikana sitä lääkkeeksi tarvinneet ovat joutuneet rikkomaan lakia. Nykyään lääkekäyttöön tarkoitettuja erityisluvallisia kannabisvalmisteita on useita. Useimmin Suomessa erityisluvalla määrätty Bedrocan -lääke on kannabiskasvin kukintoa, jossa on korkea THC- (22%) ja matala CBD-pitoisuus (0,8%).

Kannabista käytetään päihteenä pääasiallisesti sen tuottaman rentoutuneisuuden, kohonneen mielialan, lisääntyneen ruokahalun, sekä assosiaatioiden ja aistikokemusten korostuneisuuden vuoksi. Lääkkeenä sitä käytetään kaikenlaisiin vaivoihin, aina voimakkaista kuukautiskivuista syöpähoitojen sivuvaikutuksiin. Kannabis vaikuttaa endokannabinoidijärjestelmän kautta, mikä välittää sekä päihdyttävät että lääkinnälliset vaikutukset. Vallitseva väärinkäsitys on, että lääkekannabis ja päihdekannabis olisivat eri asia, tai että lääkekannabiksessa ei olisi päihdyttävästi vaikuttavaa THC:tä. Kannabislääkkeiden THC-CBD-suhde vaihtelee sen mukaan, mihin sairauteen tai vaivaan lääkekannabis on tarkoitettu.

Tyypillinen kertaluontoinen käyttöannos virkistyskäytössä on 0,1 - 0,3 grammaa ja lääkekäytössä 0,5 grammaa. Käyttäjät pyrkivät valitsemaan kannabislajikkeen ja käyttöannoksen sen mukaan, että he saisivat siitä vain toivomansa vaikutukset. THL:n vertailussa kannabis on todettu vähiten haittoja aiheuttavaksi päihteeksi. [4]

Toisin kuin useimpien huumausaineiden kohdalla, kannabiksen käyttöön ei liity hengenvaarallisen yliannostuksen riskiä. Muut haitat, kuten lähimuistin ja motoriikan heikentyminen ovat väliaikaisia haittoja, jotka väistyvät kannabiksen vaikutuksen väistyessä. Vakavimpana riskinä pidetään akuuttia kannabisykoosia, joka liittyy käytetyn kannabiksen määrän ja kannabinoidipitoisuuksien lisäksi ulkoisiin tekijöihin kuten henkilön voimakkaaseen stressiin tai traumaattiseen tapahtumaan. Kannabistuotteiden aiheuttamat psykoottiset oireet voivat heijastaa keskimääräistä suurempaa alttiutta sairastua vakaviin ja pitempiaikaisiin psykoottisiin tiloihin. [5]

Kannabis ei aiheuta merkittävää fyysistä riippuvuutta, mutta koska poltettava kannabis toisinaan sekoitetaan nautittavaksi tupakan kanssa, käyttäjä altistuu tällöin kannabiksen vaikutusten yhteydessä myös nikotiinille, jolla on huomattavasti korkeampi riippuvuuspotentiaali [6]. Tämä yhteys tulisi huomioida päihdevalistuksessa ja -hoidossa niiden osalta, joilla ensisijainen ongelmapäihde on kannabis.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana yrttihöyrystimien valikoima ja saatavuus on lisääntynyt useiden kotimaistenkin yritysten kautta. Höyrystintä käytettäessä kannabista ei sekoiteta tupakkaan, mikä vähentää merkittävästi polttamisesta aiheutuville haitoille altistumista ja se on siten suositeltu tapa nauttia lääkekannabista silloin kun lääkityksen vasteaika on tarve pitää lyhyenä.

Kannabiksen lääkinällinen käyttö ja sen esteet

Suomessa arvioidaan olevan useita tuhansia kannabiksen lääkekäyttäjiä, joista vain muutama sata saa lääkekannabiksensa laillista reittiä apteekista [7]. Loput syyllistyvät rikokseen saadakseen kannabista sairautensa hoitoon. Tämä ei voi olla rikoslain ja ihmisten perusoikeuksien tarkoitusten mukaista.

Lääkinnällisessä käytössä kannabista käytetään säännöllisesti ja suurempia määriä kuin virkistyskäytössä [7]. Reseptillä kannabista saavan lääkekannabiskustannukset ovat vähintään useita satoja tai jopa tuhansia euroja kuukaudessa, mikä on taloudellinen kannustin kasvattaa lääkekannabista itse.

Euroopan parlamentti toteaa 13. helmikuuta 2019 antamassaan päätöslauselmassa kannabiksen käytöstä lääkinällisiin tarkoituksiin mm. että kannabiksen eri käyttötarkoituksiin liittyy edelleen väärinkäsityksiä jopa kansallisten viranomaisten parissa ja että usein sotketaan toisiinsa kannabiksen laillistaminen virkistyskäyttöön ja se, että on tarpeen mahdollistaa kaikille sitä tarvitseville potilaille lääkekannabiksen turvallinen ja laillinen käyttö [8]. Euroopan parlamentti lisäksi kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että lääkekannabiksen tutkimus ja käyttö unionissa ei suosi millään tavalla rikollisia huumausaineverkostoja tai edesauta niiden laajenemista sekä kehottaa jäsenvaltioita käsittelemään sääntelyyn, rahoitukseen ja kulttuuriin liittyviä esteitä, jotka haittaavat kannabiksen käyttöä lääkinällisiin tarkoituksiin ja kannabista yleensä koskevaa tieteellistä tutkimusta.

Joulukuussa 2020 YK:n alainen huumausainetoimikunta (CND) poisti kannabiksen kansainvälisen huumausaineyleissopimuksen kategoriasta IV, mikä tarkoittaa huumausainetta ilman lääketieteellistä käyttöä. Maailman terveysjärjestö WHO esitti tätä muutosta, jotta huumausaineyleissopimukset eivät olisi este kannabiksen lääkinnälliselle käytölle.

Suomessa laillisen lääkinnällisen käytön keskeisimmät esteet liittyvät viranomaiskäytäntöihin. Fimea vaatii, että ennen erityisluvan myöntämistä lääkekannabiksen käyttöön kivunhoidossa on kokeiltava muut kipulääkkeet ensin, vaikka hoitava lääkäri arvioisi niistä olevan haittaa potilaalle. Valvira on pyrkinyt kaventamaan apteekkareiden oikeutta tuoda maahan lääkekannabista ohjatakseen maahantuonnin Tamro Oyj:lle, mikä nostaisi lääkkeen hintaa. Lääkekannabis ei kuulu myöskään yksityisen sairausvakuutuskorvauksen piiriin.

Toimeentulotuessa huomioitujen lääkemenojen siirtyminen toimeentulotukiudistuksen jälkeen kunnilta Kansaneläkelaitokselle aiheutti myös sen, ettei lääkekannabista enää potilaille korvattu, vaikka lääkäri on määrännyt sitä reseptillä. Kelan asiantuntijalääkärit ovat mitätöineet hoitavan lääkärin lääkemääräyksen mm. perustellen, ettei lääkekannabis ole virallinen hoitomuoto, eikä sen tehokkuudesta ole riittävää näyttöä.

Toimeentulotukilain (1412/1997) 7 §:n ja 7b §:n 1 mom 4) kohdan tulkinnassa on eroavaisuuksia eri hallinto-oikeuksien välillä, mitä tulee kannabisvalmisteiden hyväksymiseen osana perustoimeentulotukea. Lääkekannabista saavan potilaan oikeudellinen asema saattaa olla tämän johdosta hyvin erilainen riippuen siitä, kuuluuko hän esimerkiksi Turun tai Hämeenlinnan vai Helsingin hallinto-oikeuspiiriin, mikä haittaa perustuslain 6 §:ssä tarkoitettua kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutumista.

Suomen Kuvalehden mukaan Kansaneläkelaitos lähetti vuonna 2018 lääkekannabisreseptejä kirjoittaville lääkäreille kirjeen, jossa todettiin, että Kela toimittaa lääkäreiden tiedot Valviraan, jos he vielä jatkavat lääkekannabisreseptien kirjoittamista ja etenkin, jos joku potilaista hakee lääkkeelle toimeentulotukea. Seurauksena useimmat lääkärit luopuivat joko hoidosta kokonaan tai jatkoivat reseptien kirjoittamista vain sellaisille potilaille, joiden tiesivät pystyvän maksamaan lääkkeen itse. Tilastoissa tämä näkyi siten, että kun vuonna 2017 myönnettiin 373 erityislupaa lääkekannabikselle, niin vuonna 2018 niitä määrättiin enää 296 kappaletta. [9]

Lisäksi lääkäreillä on velvollisuus ohjata kannabiksen käytön myöntänyt henkilö päihderiippuvuuden arviointiin tai sen hoitoon, vaikka henkilö kokisi käytölle olevan lääketieteelliset perusteet sekä hyötyä sairauden hoidossa. Riippuvuuden arviointi kestää puolesta vuodesta vuoteen ja se toteutetaan ensisijaisesti huumausainetestein.

Jo ennen päihderiippuvuuden toteamista lääkäri on velvollinen lopettamaan henkilölle sellaisten lääkkeiden määrääminen, joita voidaan käyttää päihdyttävässä tarkoituksessa, kuten ADHD-lääkkeet ja vahvat kipulääkkeet. Lisäksi epäily päihderiippuvuudesta on este ajo-oikeudelle, sekä saattaa johtaa lastensuojelun toimenpiteisiin, vaikka näyttöä muista ongelmista perheen sisällä ei olisi.

Kuvailtu lääkärien vaihtoluovollisuuden heikentäminen on johtanut siihen, ettei kannabiksen käytöstä kertominen lääkärille ole missään tilanteessa henkilön edun mukaista. Erityisen heikkoon asemaan joutuvat ne sairast, joilla on jo merkittävää lääkitystä, mutta jotka kokevat kannabiksen auttavan lievemmillä sivuvaikutuksilla. Potilaan ilmaistessa lääkärille, että laittomasti hankittu cannabis on auttanut sairautta ja kysyessään mahdollisuutta saada sitä reseptillä, henkilön sen hetkinen hoito keskeytyy päihderiippuvuuden selvittämisen ajaksi. Jos henkilön ainoaksi kipulääkkeeksi jää laittomasti hankittu cannabis, on oletettavaa että hänet myös todetaan huumausainetestien perusteella päihderiippuvaiseksi.

Aloitteen tekijät huomauttavat, että lääkekannabisreseptien määräämiseen ja lääkkeen saatavuuteen liittyvät ongelmat voitaisiin korjata jo nyt ilman lainsäädännöllisiä muutoksia. Koska lääkinnällinen cannabis on kallista ja sitä tarvitsevat useimmin sairautensa vuoksi kokonaan tai osittain pois työelämästä, lääkityksen kustantaminen jäisi kuitenkin useimmin julkishallinnolle.

Aloite pyrkii vähentämään sairaiden riskiä joutua tilanteeseen, jossa heiltä takavarikoidaan heidän terveytensä ylläpitämiseksi välttämätön lääke. Koska aloite mahdollistaisi säännöllisen kannabiksen tuotannon myös reseptinhaltijoille, se vähentäisi julkishallinnon kustannuspaineita lääkkeen korvaamiseksi.

Kriminaalivalvonnan haitat

Kannabiksen käyttörikoksesta ja pienestä hallussapidosta yleensä annetaan poliisin määrämänä rangaistuksena sakko tai toimenpiteistä luovuttaessa huomautus. Kummassakin tapauksessa päätöksestä valittaminen maksaa 260€, mikä voi olla taloudellinen este vähävaraisen oikeusturvan toteutumiseksi. Sakkorangaistuksen lisäksi tulee maksaa rikosuhrimaksu, joka koetaan perustelemattomaksi rangaistukseksi käyttörikoksesta, joka on uhrin rikos.

Pienimuotoisesta kannabiksen kasvatuksesta tuomioistuimilla on viime vuosina ollut tapana määrätä päiväsakkoja siten, että yhteensä maksettavaksi kertyy 420€ sakkoa.

Rikoksesta tuomittujen kannalta merkittävin huolenaihe on elämään kauaskantoisesti vaikuttavat oheisrangaistukset. Tuomitun tiedot päätyvät poliisin rekistereihin ja vaikka rikosrekisterin osalta tiedot vanhenevat 5 - 10 vuodessa, poliisiasiain tietojärjestelmässä (PATJA) ne säilyvät ilman takarajaa. Näin ollen henkilö voidaan osoittaa kelvottomaksi mm. opiskeluaan tietyille aloille tai tiettyihin työtehtäviin turvallisuuspalveluksen perusteella, vaikka kannabiksen käyttörikoksesta olisi kulunut jo useita kymmeniä vuosia. Huomionarvoista on, että myös toimenpiteistä luovuttaessa sekä puhuttelusta jää merkintä PATJA:aan.

Nämä seuraamukset kertaantuvat erityisesti nuorten elämään negatiivisesti vaikuttaen. Käytön rangaistavuus on siten monin verroin haitallisempaa kuin itse kannabiksen käyttö sinänsä.

Käytön kriminalisoinnin säilyttämistä on perusteltu sillä, että poliisi pääsee sitä kautta vakavamman rikollisuuden jäljille. Rikosoikeuden tarkoituksena ei kuitenkaan ole poliisin tutkinnan tekeminen

mahdollisimman helpoksi ja esteettömäksi, vaan rikosoikeus on teko- eikä tekijärikosoikeutta, jossa tekojen kriminalisoinnin taustalla on oltava jokin suojeltava oikeushyvä. Vakavamman rikollisuuden jäljittäminen ei ole oikeushyvä sinällään, eikä sitä sen vuoksi tule käyttää perusteluna kannabiksen pitämiselle rikosoikeudellisen valvonnan piirissä. Siten esimerkiksi tekijän pelkästään moraalittomaksi katsottu käyttäytyminen ei saisi määrätä rikosoikeudellista syyksilukemista tai seuraamuksen tuomitsemista.

Kansainväliset huumausainesopimukset eivät velvoita jäsenvaltioita rankaisemaan huumausaineiden käytöstä. [10] Tästä huolimatta Suomi on Euroopan viimeinen valtio, jossa huumausaineen käyttörikoksesta voidaan tuomita vankeusrangaistus [11].

Aloitteen esittämä lakimuutos tarkoittaisi, ettei kannabiksen käyttörikos, pienimuotoinen hallussapito tai kasvatusta enää aiheuttaisi merkintää viranomaisrekistereihin, siten laajentaen kannabiksen käyttäjien työllistymis- ja opiskelumahdollisuuksia, mikä ehkäisee syrjäytymistä. Syrjäytymisen on todettu olevan sisäisen turvallisuuden suurin uhka.

Lisäksi hallussapidon salliminen poistaisi epäselvyydet kannabiksen testauspalveluiden laillisuudesta. Testauspalvelut tarjoaisivat mahdollisuuden tietää kasvin sisältämät kannabinoidipitoisuudet, mikä edistäisi käytön turvallisuutta.

Perusoikeuksia ei pidä rajoittaa, jos tavoite on saavutettavissa perusoikeuksiin vähemmän puuttuvilla keinoin. Perustuslain 6 §:ssä säädetään, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Perusoikeudet on määriteltävä moraalisiksi oikeuksiksi, minkä vuoksi perusoikeuksiin puuttumista tarkoittava henkilökohtaisen käytön arvioiminen edellyttää asian perustuslaillisten ulottuvuuksien punnitsemista. Perustuslain tulkinta on ensisijaisesti oikeudellinen eikä poliittinen tehtävä. Kannabiksen käyttäjät kokevat rikosoikeudelliset sanktiot perusoikeuksiin, kuten kotirauhaan ja itsemääräämisoikeuteen puuttuvana pakkovallan käyttönä, jossa poliisiviranomaisen rooli on muuttunut hyvästä rengistä huonoksi isännäksi.

Huumausainemarkkinat

Siltä osin kun kannabista ei kasvateta itse, sitä hankitaan joko tuttavapiiristä tai laittomilta huumausainemarkkinoilta.

Kannabiksen hinta muodostuu kasvattajan tai maahantuojan tarjoaman lähtöhinnan lisäksi siitä, kuinka monta välitysporasta verkostossa on ennen käyttäjää ja millaista voittoa he tavoittelevat. Katukauppahinnaksi arvioidaan noin 20€ grammalta, kun taas tyypillisesti tuttavapiireissä välitettyinä grammahinta on merkittävästi alhaisempi. Hintaeroa voidaan selittää eroilla välitysverkostoissa.

Järjestäytyneeksi myynniksi voidaan katsoa kaikki sellainen myynti, jossa tuttujen asiakkaiden lisäksi tavoitellaan aiemmin tuntemattomia asiakkaita, kuten verkossa TOR-alustoilla tapahtuva kaupankäynti sekä katukauppailmiö, jossa myyjä on tavoitettavissa tiettyinä päivinä ja kellonaikoina julkisella paikalla. Kumpaakin kanavaa pitkin on pääsy myös muihin huumausaineisiin.

Tuttavapiirissä tapahtuva kannabiksen välitys ei ole sellaista toimintaa, jossa pyrittäisiin löytämään uusia ostajia tai hankkimaan merkittäviä ansiotuloja. Välitys liittyy pääasiassa sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen tiiviissä tuttavapiirissä. Toisaalta kyse on kieltolain aiheuttamasta oheisilmiöstä, kun laillista markkinaa ei ole.

Katukauppailmiö on tällä vuosituhanella muuttunut entistä järjestäytyneemmäksi sekä levinneen Helsingistä useisiin muihin, myös pieniin kaupunkeihin. Katukauppa edistää jo huonossa sosiaalisessa asemassa olevien jengiytymistä, ja se on aiheuttanut reviirikiistoihin liittyviä väkivaltaisia yhteenottoja.

Huumausainemarkkinat altistavat väkivallan tai ryöstön uhriksi joutumiselle. Osallisuus huumausainerikokseen voi estää muun rikoksen tai hätätilanteen ilmoittamisen rangaistuksen pelossa. Esimerkiksi kotikasvattajien kannabiskasvattamoiden ryöstöt ovat rikos, jota ei poliisille ilmoiteta. Joissain tapauksissa kasvattajaan on käytetty ryöstön yhteydessä hengenvaarallista väkivaltaa.

Aloite tähtää kannabiksen erottamiseen huumausainemarkkinoista, jotta henkilö ei altistuisi muille huumausaineille tai joutuisi asioimaan rikollista elämäntapaa viettävien kanssa hankkiakseen kannabista. Altistumista ehkäisemällä todennäköisyys joutumisesta rikoksen uhriksi pienenee ja sillä saattaa myös olla muiden huumausaineiden kokeilemista sekä rikollisen elämäntavan omaksumista ehkäisevä vaikutus.

On huomattava, että kannabiksella on tuhansien vuosien historia monikäyttöisenä hyöty- ja rohdoskasvina, ja että kieltolain aika on hyvin lyhyt ajanjakso tässä historiassa. Kieltolaki on luonut laittomat markkinat ja pikemminkin lisännyt kuin vähentänyt ongelmia yhteiskunnassa. Ajatus laittomasta hampusta on yhtä keinotekoinen kuin ajatus esimerkiksi laittomasta kahvista.

Kotikasvatus torjuu järjestäytyneen rikollisuuden toimintamahdollisuuksia sekä vähentää haittoja

Huumelainsäädännön valmistelussa aikoinaan mukana olleen sosiaalineuvos Tapani Sarvannin mukaan kannabiksen kotikasvatuksen kriminalisoinnissa mentiin liian ankaralle linjalle. Sarvannin mukaan kannabiksen kotimainen kasvatus on merkittävä rikollisliigojen salakuljettaman kannabiksen korvaaja. [12]

Kotikasvatus ei yksityisistä motiiveistaan huolimatta ole käyttörikoksena käsiteltävä, vaan kasvatus tulkitaan oikeuskäytännössä aina huumausainerikokseksi. Tämä on omiaan aiheuttamaan kohtuuttoman ankaria rangaistuksia kannabiksen käyttäjille. Erityisen epäoikeudenmukaiseksi nykytilan tekee se, että kasvattamalla kotonaan kansalaiset haluavat pysyä erossa katukaupasta ja järjestäytyneestä rikollisuudesta.

Tullin tilastojen mukaan vuonna 2019 kannabistuotteita takavarikoitiin rajalla 255 kiloa ja lisäksi selvitettiin useita rikoskokonaisuuksia, joissa jo useita satoja kiloja kannabista oli päätynyt levitykseen [13].

Vuosien 2010 - 2019 välisenä ajanjaksona kirjattiin 14 117 huumausainerikosta tai törkeää huumausainerikosta, joiden teon tarkenteena oli "huumausaineiden viljely". Näistä yli 90% on ollut pienimuotoisia kasvatustapauksia [14]. Vuonna 2019 kannabiksen kukintoa takavarikoitiin 397 kiloa.

Tilastot perustuvat vain ratkaistuihin tapauksiin, eikä niistä ole selvitettävissä kuinka suuri osuus rikoksista jää selvittämättä. Takavarikoilla ei ole yleisestävää vaikutusta kannabiksen saatavuuteen eikä korottavaa vaikutusta hintaan. Jos arvioidaan viranomaisten kyvyksi selvittää kasvatuserikoksista 10% - 25%, voidaan tämän perusteella arvioida kotimaisen kannabistuotannon määräksi 2 500 - 6 000 kiloa ja arvoksi noin 40 - 100 miljoonaa euroa vuodessa.

Kannabiksen kasvatustapauksia on ollut viime vuosina keskimäärin 1 000 vuodessa. Kannabiskasveja on takavarikoitu keskimäärin 15 000 - 20 000, mikä tekee keskimääräiseksi takavarikoksi 15 - 20 kasvia. Toisissa lähteissä keskimääräiseksi takavarikoksi on arvioitu viisi kasvia, jolloin kotiratsioita olisi 3 000 - 4 000 vuodessa. Tiedoista ei käy ilmi, millaisista kasveista on kyse eli takavarikoidaanko kukkivia kasveja vai pistokkaita ja taimia. Tiedossa ei ole myöskään ns. hutikäyntien määrä, kun vihje tai vainu ei johdakaan takavarikkoon, mutta niiden määrä voi olla saman verran.

Arvion mukaan 90 % takavarikkoon johtaneista kotikasvatustapauksista on pienimuotoisia lähinnä kasvattajan omaan tarpeeseen riittäviä projekteja. Oikeudenmukaisuus ei toteudu silloin, kun ikkunalaudalla muutamaa kannabiskasvia kasvattava elämäntapakasvattaja tuomitaan suhteessa samanlaisen tuotto-olettaman mukaan kuin ammattimaisilla kasvatustilanteilla kannabiskasveja kasvattava taitava kasvattaja.

Oikeusprosessien virtaviivaistamiseksi syyttäjien ohjeisiin otettiin 25 gramman tuotto-oletus. Tämän perusteella kaikista poliisin takavarikoimista pistokkaista ja taimista voitiin tuomita jopa ehdotonta vankeutta vaikka varsinaista rikosta eli kannabiksen myyntiä ei ollut tapahtunutkaan.

Kannabiksen kotikasvattajien ratsaaminen on merkittävä tekijä siinä, että Suomessa kannabiksen vähittäismyyntihinta on eurooppalaisittain korkea, 15 - 20 €/gramma, mikä tekee kannabiksen kotikasvatuksesta houkuttelevan harrastuksen ja jopa tulonlähteen. Korkea hintataso myös houkuttelee kansainvälistä järjestäytyntä huumerikollisuutta Suomeen.

Vuonna 2020 valvontaviranomaiset ovat alkaneet kampanjoimaan tuotto-oletuksen nostamista 45 grammaan. Tavoitteena on poliisin, syyttäjien ja oikeuslaitoksen toiminnan liukuhinnaistaminen. Viranomaisten tiedossa on hyvin se, että tähän toimintaan kuuluu valtavasti resursseja. Valvonnan oikeudenmukaisuudesta ja järkevyydestä ei käydä keskustelua vaikka kotietsinnöissä puututaan perustavaa laatua oleviin ihmisoikeuksiin, kuten kotirauhaan.

Aloitteemme korjaisi nämä järjestäytyntä rikollisuutta suosivat epäkohdat sallimalla pienimuotoisen kannabiksen tuotannon henkilökohtaiseen käyttöön. Henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettun kasvatuksen rajaksi esitämme enintään neljää kannabiskasvia, joista yksi saisi olla leikattu kuivamaan sadonkorjuuta varten. Ehdotetut määrät ovat samaa luokkaa kuin useissa kannabikseen lievemmin suhtautuvissa valtioissa. Aloite tähtää siihen, että henkilö voisi korjata sadon yhdestä kannabiskasvista noin kuukauden välein.

Sallimalla pienimuotoinen kasvatusta omaan tarpeeseen vähennetään järjestäytyneelle rikollisuudelle meneviä tuloja, heikennetään merkittävästi nykyisiä kannustimia salakuljetukseen ja voittoa tavoittelevaan kannabiksentuotantoon sekä vapautetaan huumausainevalvonnan resursseja. Kun itsekasvatetun kannabiksen myötä on tiedossa millainen kannabislajike on kyseessä, sekä kuinka kasvin lannoitus on hoidettu, myös käytön turvallisuus paranee ja mahdolliset haitat vähenevät.

Kotikasvatuksen salliminen mahdollistaa myös ulkopuolisten asiantuntijoiden käytön kasvatustilaa rakentaessa, mikä parantaa kiinteistöjen sähkö-, palo- ja vesiturvallisuutta.

Liikenneturvallisuus

Aloite ei esitä muutoksia rattijuopumusta koskeviin pykäliin.

Aloitteen vireillepanijat kuitenkin huomauttavat, että viranomaisia ohjaavat säännökset tulisi olla todellisiin riskeihin perustuvia. Yksi keskeisimmistä ongelmista koskee Trafikin ohjeistusta lääkäreille [15], jonka perusteella jo kerran viikossa tapahtuva kannabiksen käyttö on este ajo-oikeudelle, kun taas rattijuopumuksen osalta raja on enintään 12 tuntia käytöstä. Vaikka henkilö todettaisiin oikeudessa syyttömäksi rattijuopumukseen, hänelle voi nykytilassa tulla ajo-oikeudellisia seuraamuksia, mikäli hänen todetaan joskus käyttäneen kannabista.

Kannabiksen päihdyttävä vaikutus kestää vain muutamia tunteja. Viranomaisohjeistukset tulisi laatia siten, ettei niistä koituisi aiheutonta haittaa esimerkiksi työmatkoihin ajoneuvoa käyttäville, jos kannabista on nautittu edeltävänä iltana.

Huomattavaa on, että reseptinhaltijoilta kannabiksen käyttö ei poista oikeutta kuljettaa moottoriajoneuvoa, vaikka lääkekannabis sisältää merkittävän määrän päihdyttävää THC:tä ja sitä tulee nauttia useita kertoja vuorokaudessa.

Suomen kriminaalipolitiikka kansainvälisen vertailun valossa

Kansainvälinen vertailu osoittaa, ettei kannabiksen kriminaalivalvonnan ankaruudella ja kannabiksen käytön yleisyydellä ole suoraa yhteyttä. Esimerkiksi Ranskassa harjoitetaan ankaraa huumeiden kriminaalivalvontaa, mutta siellä käytetään enemmän kannabista kuin huumeapolitiikaltaan tunnetusti liberaalissa Hollannissa [16]. Yhdysvalloissa kannabiksen virkistyskäyttö on laillistettu aikuisille jo viidessätoista osavaltiossa ja pääkaupungissa Washington DC:ssä. Kansainvälinen trendi on kohti sallivampaa politiikkaa.

Vuonna 2012 kannabiksen virkistyskäyttöön laillistaneessa Coloradossa kannabiksen käyttö kesikoululaisten ja lukiolaisten keskuudessa on samalla tasolla kuin keskimäärin USA:ssa eikä vuosina 2005 – 2019 ole tapahtunut merkittäviä muutoksia elinaikana tai viimeisen 30:n vuorokauden aikana tapahtuneessa käytössä. Kesikoululaisten (luokat 6 – 8) kannabiksen käyttöä on tutkittu erikseen

vuodesta 2011 eikä siinäkään ole tapahtunut suurta vaihtelua suunnan ollessa jopa lievässä laskussa 6,3%:sta vuoden 2019 5,2%:iin.

Vuonna 2016 virkistyskäyttöön laillistaneessa Kalifornian osavaltiossa tehtyjen tutkimusten perusteella laillistaminen ei myöskään ole lisännyt nuorten aikuisten (18 - 24 -vuotiaat) kannabiksen käyttöä.

Myös vuodesta 1975 tehdyn Monitoring The Future sekä Youth Risk Behavior Survey tutkimusten mukaan alaikäisten kannabiksen käyttö ei ole Yhdysvalloissa 2000-luvulla lisääntynyt, ja laillistaneissa osavaltioissa jopa laskenut. Syiksi mainitaan ikärajojen valvonta ja uskottava tiedotus.

Eurooppalainen pitkäaikainen nuorison seurantatutkimus, European School Survey Project (ESPAD) kertoo uusimmassa raportissaan kannabiksen käytön kehityksestä nuorten koululaisten keskuudessa. Tutkimuksen mukaan koululaisten kannabiksen käyttö on tasaantunut. [16]

Tutkimusten perusteella alaikäisten käyttö ei Suomessakaan ole merkittävästi lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana, vaikka koululaisista kolmannes kokeekin kannabiksen saatavuuden helpoksi. Kannabiksen käytön keskimääräinen aloitusikä on kaksikymmentä vuotta. Sen sijaan alaikäisten rankaiseminen kannabiksen käytöstä on lisääntynyt 2000-luvulla. [17]

Täysi-ikäisten kannabiksen käyttö on Suomessa jatkanut kasvuaan koko kieltolain ajan, vaikka rikosoikeudellisia sanktioita on korotettu ja valvontaa on tehostettu. Tämä osoittaa, ettei kriminaalipolitiikalla ole toivottua yleisestävää vaikutusta kannabiksen käyttöön tai sen saatavuuteen.

Aloitteemme esittää kannabiksen sallimista vain täysi-ikäisille ja käytön kieltämistä heidänkin osaltaan koulujen ja muiden sellaisten paikkojen läheisyydessä, joissa on alaikäisiä. Näin ollen kannabiksesta kiinnostuneella nuorella olisi kannustin odottaa vähintään täysi-ikäisyyttä ennen ensimmäistä kannabiskokeilua, mikä oletettavasti myöhentäisi ensikokeiluja entisestään.

Johtopäätökset ja suositukset arviointia varten

Kannabiksen käyttö on lisääntynyt kieltolain aikana, eikä ole näyttöä siitä, että rikosoikeudellisilla sanktioilla olisi suoraa vaikutusta sen käyttöön tai saatavuuteen. Sen sijaan rangaistuspolitiikalla ja sen ylläpitämiseksi laadituilla viranomaiskäytännöillä on selkeästi tunnistettavia haittoja yksilöille ja yhteiskunnalle. Näistä syistä yhä useampi valtio on päättänyt uudistaa lainsäädäntöään ja dekriminialisoida käytön tai laillistaa kannabiskaupan julkiseen valvontaan ja verotettavaksi. Kannabiksen käyttäjien kannalta molemmissa tapauksissa poistuu merkittävin haitta, rikosoikeudelliset rangaistukset ja niiden oheisrangaistukset, samalla parantaen kannabiksen käytön turvallisuutta.

Arvioidessaan lakiehdotustamme lakivaliokunnan tulisi pyrkiä asiantuntijoita sekä tarvittaessa muita valiokuntia kuullen selvittämään millaiset vaikutukset sillä olisi perusoikeuksien, kuten yksityisyydensuojan ja kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutumiseen, oikeuteen saada lääkettä sairauden hoitamiseksi sekä yhteiskunnan kustannuksiin.

Kaikki kannabiksen käyttö ei ole ongelmakäyttöä. Mediassa ääripäät tulevat herkästi esille, mutta suurin osa kannabiksen käytöstä tapahtuu ilman ongelmia ympäröivälle yhteiskunnalle tai käyttäjälle itselleen. Samalla ne, jotka tarvitsisivat hoitoa, jäävät usein rangaistusten pelossa ilman hoitoa. Hoitoonpääsy tai sen vaikeus ei kuitenkaan voi olla peruste säilyttää kannabiksen käytön rangaistavuus. Kannabis on ja pysyy ominaisuuksiltaan samana riippumatta siitä, onko se kiellettyä vai sallittua. Olisi viisaampaa käyttää nykyisin kriminaalivalvontaan käytetyt resurssit ennalta ehkäisevään päihdetyöhön. Ennalta ehkäisevyyden olennainen osa on totuudenmukainen ja tieteelliseen tietoon perustuva informaatio.

Yhteiskunnan kustannuksia arvioidessa tulee selvittää vähintään, kuinka suuri osa poliisin toteamista huumeainekäyttökokeista ja huumeainekäytökokeista koskee ainoastaan vähäistä kannabiksen hallussapitoa tai pienimuotoista kasvatusta, sekä kuinka paljon näiden rikosten tutkiminen sitoo poliisin ja oikeuslaitoksen resursseja suhteessa kaikkiin huumeainekäyttöön ja -käyttökokeisiin. Kustannusten ymmärtämiseksi viranomaisten kulut tulisi arvioida työhön käytettyinä tunteina, joille on annettu totuudenmukainen euromääräinen arvio.

Suomessa on käytetty ja tullaan aina käyttämään kannabista, emmekä koskaan keksi sellaista huumeapolitiikkaa, joka pystyisi tämän tavan ja kulttuurin kokonaan maastamme kitkemään. Huumeapolitiikan lähtökohtana pitäisikin olla kysymys siitä, kuinka kohtelemme näitä ihmisiä, jotka kannabista eri syistä käyttävät. Kannabista Suomessa käyttävän ihmisen tulisi saada ja voida olla ihan yhtä kunnollinen kansalainen kuin kaikki muutkin, eikä hänen laillisella syrjimisellään saavuteta mitään muuta kuin inhimillistä kärsimystä ja yhteiskunnallisia kustannuksia. Koko huumeongelmaa emme voi ratkaista, mutta tämän vähemmistön vainoamisen voimme tällä aloitteella lopettaa.

On vaikea edes keksiä vertailukohtaa puheena olevan kaltaiselle uhrittomalle rikokselle, johon syyllistyvä menettää niin paljon: kotirauhasta oikeuteen saada tarvitsemansa lääke, työpaikan menettämisen pelosta lasten huostaanoton uhkaan.

Kieltolain tarkoitus oli ehkäistä kannabiksen käytön leviämistä nuorison keskuuteen. Tässä on epäonnistuttu ja kriminaalivalvonnasta on tullut merkittävä huono-osaisuutta ja syrjäytymistä ruokkiva tekijä yhteiskunnassamme. Huumeapolitiikkamme aiheuttamat kustannukset ja vaikutukset tulee selvittää laaja-alaisesti ja läpinäkyvällä prosessilla siten, että politiikan kohteet pääsevät mukaan poliittiseen prosessiin. Kannabiksen käyttäjien rankaiseminen on lopetettava ja luotava ihmisoikeuksiin ja tutkittuun tietoon perustuvaa huumeainepolitiikkaa.

Kansalaisaloitteen vireillepanijoiden puolesta,

Kotkassa 14.2.2021

Tapani Karvinen
Aloitteen edustaja

Lähteet

[1] Karjalainen, Karoliina, Pekkanen, Niina ja Hakkarainen, Pekka. 2020. *Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet. Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992 - 2018*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139059/URN_ISBN_978-952-343-441-7.pdf

[2] Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO:2018:7

[3] Council of the European Union. 2020. *EU Drugs Strategy 2021 - 2025*.

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14178-2020-INIT/en/pdf>

[4] Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. *Miten päihteiden haittoja voidaan vertailla?*

<https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/huumeetutkimus/huumetyota-meilla-ja-maailmalla/huumehaitat>

[5] Huttunen, Matti. 2018. Lyhytkestoinen psykoosi. *Duodecim Terveyskirjasto* 30.11.2018.

https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00387

[6] Hakkarainen, Pekka ja Karjalainen, Karoliina. 2017. Pilvee, pilvee

Kannabiksen käyttötavat, käyttäjät ja poliittiset mielipiteet. *Yhteiskuntapolitiikka* 82:1.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131949/YP1701_Hakkarainen%26Karjalainen.pdf

[7] Hakkarainen, Pekka, Perälä, Jussi, Metso Leena. 2011. Kukkaa pukkaa – kannabiksen kotikasvatus Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 76:2, 15.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102949/hakkarainen.pdf>

[8] Euroopan parlamentti. 2019. *Euroopan parlamentin päätöslauselma 13. helmikuuta 2019 kannabiksen käytöstä lääkinnällisiin tarkoituksiin (2018/2775(RSP))*. Strasbourg: Euroopan parlamentti.

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0113_FI.html

[9] Malin, Aarno. 2019. Lääkärit määräsivät laillista lääkekannabista, Kela lähetti oudon kirjeen:

”Uhkailtiin, että Kela toimittaa tiedot Valviraan”. *Suomen Kuvalehti* 26.3.2019.

<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/laakarit-maarasivat-laillista-laakekannabista-kela-lahetti-oudon-kirjeen-uhkailtiin-etta-kela-toimittaa-tiedot-valviraan/>

[10] International Narcotics Control Board. 2019. *State responses to drug-related criminality*.

https://www.incb.org/documents/News/Alerts/Alert12_on_Convention_Implementation_June_2019.pdf

- [11] Eduskunta. 2019. *Kannabiksen käytön rangaistavuuden poistaminen*.
https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/kanabiksen-kayton-rangaistavuuden-poistaminen.aspx
- [12] Sarvanti, Tapani. 2014. Kolumni: Kannabiksen kotikasvatusrangaistukset kohtuuttomia. *A-klinikkasäätiö*.
<https://a-klinikkasaatio.fi/ajankohtaista/kolumni-kannabiksen-kotikasvatusrangaistukset-kohtuuttomia> ;
Ks. myös Kostiainen, Riikka. 2015. Hillitty huume politiikka. *Haaste* 2015.
<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12015/hillittyhuume politiikka.html>
- [13] Tulli. 2019. *Marihuanatilantenne* [sic].
<https://tulli.fi/web/tullinvuosi/2019/valvonta/huumausainerikokset/marihuanatilanne>
- [14] Laukkanen, Janne. 2020. *Muutokset kannabiksen kasvatusrikosten esitutkinnassa*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/342434/YAMK_Laukkanen.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- [15] Liikenne- ja viestintävirasto/Traficom. 2019. *Ajoterveyden arviointiohjeet terveydenhuollon ammattilaisille*. https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/file/Ajoterveysohje_v1.2.pdf
- [16] Unlu, Ali, Tammi, Tuukka ja Hakkarainen, Pekka. 2020. *Drug Decriminalization Policy. Literature Review: Models, Implementation and Outcomes*. Helsinki: Finnish Institute for Health and Welfare.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140116/URN_ISBN_978-952-343-504-9.pdf ; ks. myös National Institute on Drug Abuse (2020) *Study: Surge of teen vaping levels off, but remains high as of early 2020*.
<https://www.drugabuse.gov/news-events/news-releases/2020/12/study-surge-of-teen-vaping-levels-off-but-remains-high-as-of-early-2020> ; Coley, Rebekah L., Kruzik, Claudia, Ghiani, Marco, Carey, Naoka, Hawkins, Summer S, Baum, Christopher F. 2020. Recreational Marijuana Legalization and Adolescent Use of Marijuana, Tobacco, and Alcohol. *Journal of Adolescent Health*, November 23, 2020.
[https://www.jahonline.org/article/S1054-139X\(20\)30633-9/fulltext](https://www.jahonline.org/article/S1054-139X(20)30633-9/fulltext) ; Colorado Department of Public Health and Environment. 2021. *Healthy Kids Colorado Survey (HKCS) data*.
<https://marijuanahealthinfo.colorado.gov/health-data/healthy-kids-colorado-survey-hkcs-data> ; Doran, Neal, Strong, David, Myers, Mark G., Correa, John B., ja Tully, Lyric. 2021. Post-legalization changes in marijuana use in a sample of young California adults. *Addictive Behaviors* 115.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0306460320309114> ; European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. 2019. *ESPAD Report 2019: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. http://www.espad.org/sites/espad.org/files/2020.3878_EN_04.pdf

[17] Karjalainen, Karoliina, Pekkanen, Niina ja Hakkarainen, Pekka. 2020. *Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet. Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992 - 2018*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139059/URN_ISBN_978-952-343-441-7.pdf ;

Hakkarainen, Pekka, Karjalainen, Karoliina ja Salasuo, Mikko. 2020. Nuoret, entiset nuoret ja huumeet: Miten sukupolvi näkyy huumeiden käytössä ja huumemielipiteissä? *Yhteiskuntapolitiikka* 85:5–6

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140739/YP2005-6_Hakkarainenym.pdf